

στην, μὴ δυνάμενον νὰ κρίνῃ ἂν ὁμοιάζῃ ἢ ὄχι ἢ παρατιθεμένη εἰκὼν ἀγνώστου αὐτῷ λαοῦ, διὰ τὸν Ἑλληνα ὅμως ἢ ἐντελής ἔλλειψις ὁμοιότητος ἐπισκιάζει κατὰ τι τὴν ἀξίαν τοῦ καλλιτεχνήματος ἢ προσβάλλει δὲ ὀπωσοῦν καὶ τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ τὸ ὅτι ὁ ἀναλαβὼν νὰ τὸν φιλοκονίῃ δὲν ἤξιωσε κἀν νὰ ῥίψῃ τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐπραξε, πιστευόμενος, ὁ συγγραφεὺς ἐκ περιφρονήσεως πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οὗς ἀπ' ἐναντίας ἀγαπᾷ καὶ ἐκθειάζει ὡς κάλλιστον καὶ λιαν ἀξιόγαστον λαόν, οὐδὲν ἄλλο κατ' αὐτὸν ἔχοντα ἐλάττωμα πλὴν τῆς δολιότητος, τῆς αἰσχροκερδεΐας, τοῦ ψεύδους, τῆς κλοπῆς καὶ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως παντὸς ἠθικοῦ αἰσθήματος, ἀλλὰ διότι ὁ κ. Ρεϊνάχ ἀνέκει, καίτοι πεζογράφος, τῇ σχολῇ τῶν πεισευόντων εἰς τὴν παντοδυναμίαν τῆς ἐμπνεύσεως καὶ γραφόντων ὅσα βλέπουσιν, οὐχὶ ἀνοίγοντες ἀλλὰ κλείοντες τοὺς ὀφθαλμούς. Ολίγας μόνον ἡμέρας διατρούσας ἐν Ἑλλάδι δὲν ἠρκέσθη εἰς τὰ ὁρατὰ, ἀλλ' ἐπρόφρασε ν' ἀνατάμῃ μέχρι τῶν ἐσωστάτων ἰνῶν τοῦ Ἑλλήνος τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὴν καρδίαν, καὶ θαυμασὰς νὰ ποιῆσῃ ἀνακαλύψεις ἢ μᾶλλον νὰ διηγηθῇ ἡμῖν ὅπτασις. Οὕτω ἐπιφανεῖς αὐτῷ Ἕλληνας εἶναι πλάσμα μὴ ὑποκείμενον μὲν, ὡς τὰ ἄλλαχού, εἰς ὄργην καὶ ἐμπάθειαν, ἀλλὰ τασοῦτον μνησικακὸν ὥστε οὐδέποτε συγχωρεῖ ὕβριν ἢ συμφιλιούται μετὰ τοῦ δυσαρεστήσαντος αὐτόν· μισεῖ τὴν ἐπίδειξιν καὶ ἀποστρέφεται τὴν πολυτέλειαν· οὐδέποτε χάνεται εἰς θεωρίας καὶ ματαίους λόγους, ἀλλὰ μόνον τὰς πρακτικὰς γνώσεις ἐκτιμᾷ· τὸν φυλετικὸν αὐτοῦ τύπον διετήρησεν ἀμιγῆ ξένου αἵματος πρὸ πάντων ἐν Ἰδρα· τὰς γυναῖκας, μιᾶς μόνης ἐξαιρουμένης, κρατεῖ ἐγκλείστους εἰς γυναικῶνας καὶ τὴν ρακὴν πίνει μετὰ τὸ γεῦμα. Ὁμολογήσατε, κ. ἐκδότα, ὅτι ἂν ὀλίγατινὲς σελίδες τοιούτων ἀποκαλύψεων δύνανται ν' ἀποβῶσι διασκεδαστικαί, ἐλόκληρος τόμος ἤθελεν εἶναι ἀνυπόφορος. Αἱ κάτωθι τοῦ μεταφρασθέντος κειμένου ἀναίρεσεις τῶν παραδοξοτέρων ἀκουσμάτων ἐγράφησαν πρὸ πάντων χάριν τῶν μετ' ἐνδιαφέροντος ἀναγινωσκόντων τὴν «Ἑστία» ἐν τῇ Δύσει φιλελλήνων.

Ε. Α. Ροϊάνη.

ΟΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΕΛΛΗΝΕΣ

[Ἐκ τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Περιηγήσεως τοῦ Ἰωσήφ Ρεϊνάχ].

Ὅπως διάφορον προξενοῦσιν αἱ Ἀθηναίαι εἰς τὸν ξένον ἐντύπωσιν, καθ' ὅσον οὗτος ἔρχεται ἐκ Μασσαλίας ἢ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔχει κατὰ νοῦν τὴν ἀκτινοβόλον εἰκὼνα τῆς κλασσικῆς Ἑλλάδος ἢ τοῦ Σατωβριάνδου τῆς ζωφραν τῆς τουροκρατουμένης περιγραφῆν. Κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν θέλει αἰσθανθῆ δύσφοριαν τινὰ ἀποχωριζόμενος τῶν ἀναπαύσεων τοῦ

νεωτέρου πολιτισμοῦ¹ καὶ τῶν ἀναμνήσεων τῆς ἀρχαιότητος· κατὰ τὴν δευτέραν ὅμως αἰσθάνεται μετὰ χαρᾶς ὅτι ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς μετέβη εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἀπὸ βαρβάρου εἰς πεπολιτισμένην χώραν. Ἀμφότεραι αἱ ἐντύπώσεις αὗται εἶναι εὐλογοί, δικαῖα ὅμως μόνον ἢ δευτέρα· καθότι δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν, ὅτι οἱ σήμερον Ἕλληνες ἐποφθαλμιῶσι μόνην τὴν Ἀνατολήν, ἀξιοῦντες νὰ ἐπικρατήσωσι παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Αἰγαίου καὶ οὐχὶ τοῦ Ἀδρια, καὶ ἀντιζήλους δὲ ἔχουσιν Εὐρωπαίους, ἀλλὰ Σλάβους καὶ Ὀθωμανούς. Ὅπως λοιπὸν ἄστικοπον ἤθελεν εἶναι τὸ νὰ ἐξετάσῃ τις ἂν ἀπολείπονται οἱ Ἕλληνες τῶν Ἰταλῶν, ἀληθὲς δὲ ἐνδιαφέρον ἔχει ἢ σύγκρισις αὐτῶν πρὸς μόνους τοὺς Σέρβους, τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Βουλγάρους. Οὐχ ἦττον παράλογος τῆς πρὸς τὴν Δύσιν συγκρίσεως φαίνεται μοι ἢ πρὸς τὴν δόξαν καὶ τὴν μεγαλοφυΐαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος παραβολὴ τῆς κατ' ἡμᾶς. Ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Κυνέ, «οὐδεὶς λαὸς κατέπεσε βαθυτέρον τῶν τουρκοδούλων Ἑλλήνων εἰς ἄβυσσον θανατηφόρον». Ἄν οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες ἦναι γνήσιοι ἀπόγονοι τοῦ Πλάτωνος καὶ Περικλέους, ὡς θέλομεν ἀποδείξει κατωτέρω, οὐχ ἦττον ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως αὐτῶν μίαν μόνην ἀριθμοῦσι γενεὰν ἐλευθέρων ἀνδρῶν καὶ πάντες οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ Σπάρτῃ γέροντες ἐγεννήθησαν δούλοι. Ὁ θέλων λοιπὸν νὰ κρίνῃ μετὰ δικαιοσύνης τὴν Ἑλλάδα, δὲν πρέπει ν' ἀνατρέξῃ εἰς τὴν ἑβδομηκοστὴν πέμπτην Ὀλυμπιάδα, ἀλλ' εἰς τὸ σωφρόνιον ἔτος 1830, καὶ ὅρους συγκρίσεως ν' ἀναζητῇ οὐχὶ παρὰ τὸν Ταμεσὶν καὶ τὸν Σηκουάνα, ἀλλὰ παρὰ τὸν Δούναβιν καὶ τὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου.

Ταῦτα λέγων οὐδόλως προτιθεμαι ν' ἀρνηθῶ ὅτι οἱ νεώτεροι Ἕλληνες ὠφελήθησαν καὶ μάλιστα κατεχρόσθησαν τῆς ἐνδόξου αὐτῶν καταγωγῆς. Ἄν ἡ Εὐρώπη, ἡ οὐδόλως συγκινηθεῖσα ἐκ τοῦ ἠρωϊσμοῦ τοῦ Σέρβου Καρὰ-Γεώργη, συνηγωνίσθη μετὰ τοῦ Κανάρη καὶ τῶν παληκαριῶν, ὀφείλει τοῦτο ἀναντιρρήτως ἢ Ἑλλάς εἰς τοῦ ὀνόματος αὐτῆς τὴν γοητείαν. Ἐνθ' ὁ ἐμπρησμὸς τῆς Κρανόβας καὶ τῆς Νύσσης ἐφάνη

1. Δὲν ἐνοοῦμεν πῶς ἀποχωρίζεται τῶν ἀναπαύσεων τοῦ πολιτισμοῦ ὁ ἐκ Πειραιῶς μεταβαίνων διὰ σιδηροδρόμου ἢ ἀμαξῆς πολὺ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀναπαυτικωτέρας εἰς τι τῶν μεγάλων ἐν Ἀθήναις ξενοδοχείων, κατ' οὐδὲν κατωτέρω τῶν συνήθων εὐρωπαϊκῶν. Ὁ συγγραφεὺς ἤθελεν εἰπεῖ ἀληθέστερον τι, ἂν παρίστα τὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ πάσης ἀναπαύσεως τοῦ πολιτισμοῦ ἐπερχόμενον, ἅμα ἀπομακρυνθῆ τις ὀλίγα στάδια τῶν Ἀθηναίων, ὅτε ἀναγκάζεται ὁ ὁδοιπὸρος νὰ φέρῃ τὰ πάντα μετ' αὐτοῦ, ὡς εἰ διήρχετο ἔρημον τῆς Ἀφρικῆς. Σ. Μ.

κοινόν ἔγκλημα, ἡ πωρόλησις τοῦ χωρίου τοῦ καλουμένου Ἀθῆναι ἐθεωρήθη ὡς ἀνοσιούργημα. Κατὰ τὸν γέροντα Κάτωνα ἡ δόξα κατορθώματος τινος ἐξαρτᾶται κατὰ πολὺ ἐκ τοῦ τόπου ἐνθα ἐτελέσθη. Ὁ χαϊδούκος τῆς Σιλνίτζας, ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν πράξη, μένει πάντοτε χαϊδούκος, ἐνῶ ὁ κλέφτης καθίσταται ἄξιος διάδοχος τῶν ἀρχαίων ἡρώων. Τὸ αὐτὸ περίπου αἰσθημα κινεῖ ἡμᾶς εἰς ἀπονομὴν συντάξεων τῆ δισεγγόνη τοῦ Κορνηλίου, ὅπως ζῆ ἀνέτως, ἐνῶ ἀρνούμεθα πολλάκις ὄβολον εἰς γυναῖκα στερουμένην ξηροῦ ἄρτου. Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει, εἰμὴ μόνον ὅτι τὴν ὀφειλὴν αὐτῶν πρὸς τὴν μεγαλοφυΐαν θεωροῦσιν οἱ ἄνθρωποι ὡς ἀνεπίδεκτον ἐξοφλήσεως.

Τὸ μέγα ἐν τούτοις πλεονέκτημα τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος δὲν εἶναι ἄμοιρον καὶ δυσχρησιμμάτων, ὧν οἱ φέροντες αὐτὸ δὲν ἐβράδυναν νὰ λάβωσι πείραν. Εὐθύς ὡς εἶδεν αὐτοὺς ἐλευθέρους, ἤρξατο ἡ Εὐρώπη ἀποροῦσα πῶς δὲν ἀνεδείκνυον ἀμέσως ἡμῖσιαν τοῦλάχιστον δωδεκάδα Περικλέων, Πραξιτέλων καὶ Αἰσχύλων. Ὁ ὀνομαζόμενος Δουπόντης ἢ Δουράνδος ἔχει πληρεστάτην ἀδειαν νὰ ἦναι βλάξ, ἀλλ' ὅστις ὀνομάζεται Ῥιχελιεύς ἢ Λαροσφουκὸ φάινεται γελοῖος καὶ σχεδὸν ἔνοχος, ἂν ἀμοιρῇ ἐξόχων προτερημάτων. Οὕτω καὶ ἡ σύγχρονος Ἑλλάς, ἀφοῦ ὠφελήθη ἐν ἀρχῇ ἐκ τοῦ ποιητικοῦ καὶ ὀπωσοῦν ἀλογίστου ἐνθουσιασμοῦ τῆς Δύσεως, ὑφίσταται ἤδη τὰς συνεπειὰς τῆς διαδεχθείσης τοῦτον πεζῆς ἀντιδράσεως, ἥτις ἀποδεικνύει παρὰ τοῖς κατεχομένοις ὑπ' αὐτῆς ὅπως ἐπιπόλαιον γινώσιν τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἔτι ἀτελεστέραν τῶν νόμων τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐθνῶν.

Τὸ κατ' ἐμὲ, ἐκτιμῶν τοὺς Ἕλληνας μετὰ πλείονος ἐπιστημονικῆς ἀπαθείας, κλίνω νὰ πιστεύσω μετὰ πολλῶν ἐν Ἀθῆναις φίλων μου, ὅτι οὗτοι ὀμοιάζουσι τοῖς προγόνοις αὐτῶν κατὰ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ πολὺ περισσότερον ἢ ὅσον ὑπετέθη ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τε τὴν περίοδον τοῦ φιλελληνισμοῦ καὶ τῆς ἔπειτα ἀντιδράσεως, ἐξ ἄγνοιας τῆς ἀληθοῦς τῶν ἀρχαίων ἱστορίας. Τὸ νὰ μὴ βλέπη τις παρὰ τούτοις εἰμὴ μόνον ὅ,τι ἀκτινοβολεῖ εἶναι ἐξ ἴσου παράλογον, ὅσον καὶ τὸ νὰ κρίνη τις τοὺς νεωτέρους ἐκ μόνον τῶν σκοτεινῶν σημείων. Κατὰ τὴν γνώμην μου οἱ ὑπῆκοι τοῦ βασιλέως Γεωργίου ἐκληρονόμησαν ἀνελλιπῶς τὰ τε προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν συμπολιτῶν τοῦ Περικλέους, δικαιότατον δὲ φαίνεται μοι, ἀφοῦ ἀναγάγωμεν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἀριστοφάνους πολλὰς τῶν κακιῶν, αἵτινες προῦκάλεσαν τὰ πικρὰ σκώμματα τοῦ Ἀβου κατὰ τῶν σήμερον Ἑλλήνων, ν' ἀναγνωρίσωμεν παρὰ τούτοις καὶ πολλὰς παραμεινούσας προγονικὰς ἀρετὰς. «Τὸ ἔθνος ἡμῶν», μοι ἔλεγεν ὁ ἐπιφανέστατος τῶν ἐν Ἑλλάδι ἱστορικῶν κ. Παπαρρόηγόπουλος, «συμμο-

ρῶνται μετὰ μοναδικῆς εὐχερείας πρὸς τὰ ξένα ἔθνη, κατ' οὐσίαν ὅμως δὲν μεταβάλλεται. Ὁ Ἕλληνας ὠμίλησε μὲν γαλλιστὶ κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα, ἰταλιστὶ κατὰ τὸν 18^{ον}, τουρκιστὶ κατὰ τὸν 19^{ον} καὶ ἀφωμοιώθη κατ' ἐπιφάνειαν τοῖς ὕδеспόταις αὐτοῦ, διετήρησεν ὅμως ἀλώβητα πάντα τὰ ἐθνικὰ αὐτοῦ γνωρίσματα. Ἄν γνωρίζη ὡς οὐδεὶς ἄλλος νὰ μετασχηματίζεται κατὰ τὰς περιστάσεις, τὸ ξένον τοῦτο ἔνδυμα εἶναι πάντοτε ἐτοιμος ν' ἀποθέσῃ μεθ' ἑσῆς ἐνδεύθῃ αὐτὸ εὐκολίας».

Ἄς εἰπωμεν ἐν πρώτοις ὀλίγα τινα περὶ τοῦ φιλελλήνου τύπου. Ἀναντιρρήτον εἶναι ὅτι αἱ πρῶται ἐμφανιζόμεναι εἰς τὸν ἀποβαίνοντα ξένον μορφαὶ προξενούσιν αὐτῷ ἀπογοήτευσίν τινα· ἀλλὰ διὰ τὴν ἐντύπωσιν ταύτην οὐδόλως πταίει ἡ ἑλληνικὴ φυλή. Ὁ ξένος ἀνέμενε μετὰ τοσαύτης πεπονηθείσεως νὰ εὖρη ἐν Ἑλλάδι τὰ πρότυπα τοῦ Δισκοβόλου καὶ τῆς Μιλησίας Ἀφροδίτης, ὥστε νομίζει ἑαυτὸν ἐμπαιχθέντα ἀπαντῶν ἀνθρώπινα ὄντα οἷα τὰ ἀπανταχοῦ. Πλὴν τούτου πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ εὐρωπαϊκὸς ἐπενδύτης καὶ αἱ περισκελίδες οὐδαμῶ φαίνονται ἀσχημότερα ἢ ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Φειδίου, ὁ δὲ ἱματισμὸς τῶν παληκαρίων εἶναι οὐχ ἥττον τοῦ ἡμετέρου φορτικὸς καὶ ὅπως ἀσχετος πρὸς ὅσα θαυμάζομεν ἐν τοῖς μουσείοις. Καὶ τούτων ὅμως οὕτως ἐχόντων, ἀδύνατον πάλιν εἶναι ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι ἡ μετὰ βαρβάρων ἐπιμιξία ἐνόθευσε τὴν ἀγνότητα τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου, καταστήσασα τὸ ὅλον παράστημα ἥττον εὐγενὲς καὶ πρὸ πάντων τὰ ἄκρα ἥττον λεπτὰ. Αἱ παραλλαγαὶ αὗται εἰσὶν αἱ εὐθύς προσβάλλουσαι τὴν ὄρασιν· ἀλλὰ μετὰ τινος ἡμέρας ἀκριβεστέρως παρατηρήσεως καὶ τινος ἐκδρομᾶς εἰς τὰ ἔνδον τῆς Ἑλλάδος, ἀφοῦ γυμνασθῇ ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ἀνακτήσῃ τὸ πνεῦμα τὴν ἰσορροπίαν τῆς κρίσεως αὐτοῦ, ἂν τις ὑποθέσῃ γυμνοῦς τοὺς κομψοπροπέεις τῶν Ἀθηναίων, τοὺς τραχεῖς Ἰθαρίους καὶ τοὺς μεγαλοπροπέεις Σπαρτιατὰς, θέλει ἀνευρεῖ παρ' αὐτοῖς ἄνευ πολλοῦ κόπου τοὺς ἀνδρας τῆς Ἰλιάδος καὶ τοῦ Παρθενῶνος. Ἡ ἐπιμιξία ἐπηρεάσεν ἀναντιρρήτως τὴν ἀρμονίαν τοῦ σώματος ὡς καὶ τὸ βάπτισμα τὴν ὑγίαν τῆς διανοίας¹. Τὰ πρῶτα ὅμως συστατικὰ διακρίνουσιν ἀναλλοίωτα, καὶ εὐκολον εἶναι νὰ διακρίνη τις καὶ σήμερον τὸ ἀρχαῖον ὡσεὶδὲς τοῦ προσώπου σχῆμα, τὸ ὑψηλὸν μέτωπον, τοὺς ζωηροὺς ὀφθαλμοὺς, τῆς ἄνευ σχεδὸν καμτῆς

1. Ὁ συγγραφεὺς ὡς δημοκρατικὸς, εἶναι κατ' ἀνάγκην οὐ μόνον ὀρθολογιστὴς, ἀλλὰ καὶ ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος, ὅπερ θεωροῦσιν οἱ ὀρθότροποι αὐτῷ ὡς ἠθικὴν τινα ἐπιδημίαν, διαστρέφουσιν ἀπὸ θεοσεβείας αἰῶνων τὴν κρίσιν καὶ τὴν καρδίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Σ. Μ.

βίνα, τὸ ραδιῶν ἀνάστημα, τὸ νευρώδες σῶμα, τοὺς ἐλευθέρους ὤμους¹, τὰς ἐντόνους κνήμας τὸν μικρὸν καὶ καμαρωτὸν πόδα. Ὁ Ἀθηναῖος διετήρησεν ἀμειώτων τὴν εὐκαμψίαν τῶν ἰππέων τοῦ Φειδίου.

Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἄνδρες, αἱ δὲ γυναῖκες ἐκ μαλακωτέρας πεπλασμένοι ζύμης ἐπηρέασθησαν πολὺ περισσότερον ἐκ τῆς ἐπαφῆς τῶν ξένων. Οἱ παντοῖοι σύζυγοι οὖς ἐπέβαλον αὐταῖς αἱ περιπέτειαι τῆς πατρίδος ἠμαύρωσαν τὸ ὑπερήφανον κάλλος τῆς Δωρίδος κόρης καὶ τὴν μεγαλοπρεπῆ ἀβρότητα τῶν δεσποινῶν τῆς Ἀττικῆς, μάτην δὲ ἤθελέ τις ἀναζητήσει τὴν ἀρχαίαν τῶν μελῶν συμμετρίαν ἢ τὴν θαυματομένην παρὰ ταῖς προγόνους αὐτῶν ἀκαμπτὸν τοῦ μετώπου καὶ τῆς ῥινός εὐθεΐαν. Πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἀρχαίου τύπου ἀπαιτεῖται ἡ ἀναβῆ εἰς τὰ ὄρη ἢ νὰ πλεύσῃ πρὸς νήσους καὶ ἀκτὰς μὴ μιανθεΐσας ὑπὸ τῆς κατακτιήσεως, τὴν Τήνον, τὴν Ἰδραν² καὶ πρὸ πάντων τὰ Μέγαρα. Ὁ μὴ μεταβάς ἐκεῖ δὲν δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι εἶδεν ὥραιας Ἑλληνίδας. Τὴν προτεραιάν τῆς ἀναχωρήσεώς μου, ἀφοῦ ἐθαύμασα τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καταυγάζουσαν τὸν κόλπον τῆς Σαλαμῖνος καὶ ἐξεπήδησα μέχρι Κακῆς Σκάλας, ἀπέβην περὶ τὸ μεσημέριον εἰς τὰ Μέγαρα, ὅπως ἐκτελέσω τὴν παραγγέλιον τῆς δεσποινίδος Α**³, ἐπιθυμούσης χρυσοκέντητον μεγαρικὴν ἐνδυμασίαν, οἷα ἡ τῶν ἐυπόρων χωρικῶν τῆς Ἀττικῆς. Ζητήσας τοιαύτην παρὰ τῆς πρώτης γυναικὸς ἢ συνήτησα μεταβαίνουσαν εἰς τὴν βρῦσιν, ἐνῶ ὁ ἡνίοχός μου μετέβαινε ἀπὸ θύρας εἰς θύραν ἀποτείνων τὴν αὐτὴν αἴτησιν, εἶδον μετ' οὐ πολὺ προσερχόμενον πλήθος Μεγαρικῶν αἰτινες με περιεκύκλωσαν προσφέρουσαι κεντητὰ ὑφάσματα. Πᾶσαι δὲ ἦσαν οὕτω ἀρχαῖκῶς ὥραιαι, ὥστε ἐνόμισα ὅτι περιεκυκλούμην ὑπὸ τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων καταβάσης ἐκ τοῦ διαζώματος τοῦ ναοῦ. Ὁ ἑλληνικὸς τύπος διαστράφη μὲν, ἀλλὰ δὲν ἐλάθη.

Τὰ ἀνωτέρω μοι φαίνονται ἔχοντα σπουδαϊότητά τινα. Ἀφοῦ ἡ γῆ ἔμεινε ἢ αὐτῇ, ἢ δὲ Κύπρις ἐξακολουθεῖ ἀντλοῦσα ὕδωρ ἐκ τῶν κυμάτων τοῦ Ἰλισσοῦ³, ὅπως καταστήσῃ δροσερὸν

1. Ὁ μελῶνα ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός του κεκτημένος εἰδικότητα συμπατριότητος τοῦ κ. Reinach ῥάπτῃς Berryer, ὁ ἀπὸ εἰκοσαετίας ἐνταῦθα διατρίβων καὶ ὑπερτρισχιλίους ἐνδύσας Ἑλληνας, εὐρίσκει μόνον ἐλάττωμα αὐτῶν τοὺς ὀπωσοῦν ὑψηλοὺς ὤμους. Σ. Μ.

2. Πρώτην φοράν ἀξιοῦνται, νομίζω, οἱ Ἰδραῖοι νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀμιγεῖς ξένου αἵματος. Σ. Μ.

3. Ἀν τὰ κύματα τοῦ Ἰλισσοῦ εἶχον τόσην τῶν ὄντι ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς κράσεως τῶν Ἑλλήνων, πολὺ φοβούμεθα μὴ ἀποβῶσιν αἱ ἐλπίδες τοῦ συγγραφέως ἐπίσης στεῖραι ὅσον τὸ ρεῦμα τοῦ ποτὲ ποταμοῦ. Σ. Μ.

καὶ εὔπνουν τὸν ἀέρα, δυνάμεθα νὰ πιστεῦσωμεν ὅτι αἱ ξενικαὶ εἰσβολαὶ δὲν ἤρκεσαν νὰ μεταβάλωσι τὴν κρᾶσιν τῆς φυλῆς¹. Οἱ χθῆς μόλις ἀποτινάξαντες τὸν ζυγὸν Ἑλληνες ἔχουσιν ἀκόμη τὴν ῥάχιν κυρτὴν καὶ πρόσφατα τὰ εἴγματα τῆς ἀλύσου· μετὰ ἓνα ὅμως αἰῶνα ἐλευθερίας καὶ ἀφοῦ ἀμφοτερομερῶς γνήσιοι ἑλληνικοὶ γάμοι ἐκδιώξωσι τὸ βαρβαρικὸν αἷμα μέχρι τῆς τελευταίας βανίδος, ἢ πρὸς τοὺς προγόνους ὁμοίότης ἔσται πολὺ ἐπαισητοτέρα καὶ ὁ ἑλληνικὸς τύπος θέλει οὕτως εἰπεῖν ἀναστῆθαι. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ ἀρμόζουσα τῷ κλίματι δίαιτα διέμεινε οἷα καὶ παρ' ἀρχαίους, πλὴν μόνου τοῦ καφέ καὶ τοῦ καπνοῦ, οἴτινες, οὔτε τοῦ σώματος οὔτε τῆς διανοίας ἐλαττοῦντες τὴν δξύτητα, δὲν δύναται νὰ παρακωλύσωσι τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν ἐπάνοδον εἰς τὸν ἀρχαῖον τύπον.

Ἡ κυριώτερα κατὰ τῶν σήμερον Ἑλλήνων μομφὴ εἶναι ἡ ἔλλειψις τιμιότητος καὶ ἡ ψευδολογία. Τὴν κατηγορίαν νομίζω, γενικῶς εἰπεῖν, ἀνεπίδεκτον ἀναιρέσεως· πολὺ ὅμως ἠπατήθησαν οἱ τὴν κακίαν ταύτην νομίσαντες διακριτικὸν σημεῖον μεταξύ τῶν σήμερον καὶ τῶν πάλαι ἀνθρώπων καὶ θεωροῦντες αὐτὴν ὡς ἀποτελεσμα τῆς μακραιωνος δουλείας. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι οὐχ ἦττον τῶν σημερινῶν ἐξετίμων οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες τὰ διανοητικὰ χαρίσματα ἀσυγκρίτως περισσότερον τῶν ἠθικῶν, θεωροῦντες τὰ μὲν ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς τελειότητος, τὰ δὲ ὡς σημεῖον ὑποδεεστεροῦ νουήματος. Οὕτω καὶ σήμερον τιμᾶ μέγῶς διὰ τὴν ἀγχινοῖαν καὶ πανουργίαν αὐτοῦ τὸν Γενοῦνησιον, τὸν Ἀρμένιον καὶ τὸν Ἑβραῖον, ἐνῶ τὸν Τούρκον καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι τὸν φιλαλήθη Ἀκαρναῖαν καὶ τὸν πλείονα πράττοντα ἢ ὑποσχόμενον Μανιάτην θεωρεῖ ὁ γνήσιος Ἑλληνας ὡς ἀξέστα καὶ ἀλλόκοτα ὄντα². Ὡς οἱ φοίνικες ἐν Γαλλίᾳ καὶ αἱ δρυὲς ἐν Ἰνδίας τὸ αἰσθημα τῆς

1. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι ὁ πολὺς Σατωβριάνδος ὑπεσῆριξε γνώμην ὅπως ἐναντίαν, θεωρήσας ὡς πρώτην αἰτίαν τῆς ἐκπτώσεως τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς τὸ ὅτι εἰς ταύτης μόνον τὰς φλέβας δὲν ἐνέχυσαν οἱ ἀρκτῶν βάρβαροι οὐδὲ σταγόνα νεύσεως αἵματος, ἐξ οὗ ἀνεξωγογήθη ἐν τῇ Δύσει ὁ ἐξηντητημένος ῥωμαϊκὸς κόσμος. Ἀφίνοντες ἐλευθέρων τὸν ἀναγνώστην νὰ ἐκλέξῃ μεταξύ τῶν δύο τούτων γνωμοδοτήσεων, πολὺ φοβούμεθα μὴ ἀμφοτέροι οἱ Γαλάται συγγραφεῖς εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀπέβλεπον ἢ νὰ τορνεύσωσι στοργυλὴν φράσιν. Σ. Μ.

2. Ἡμεῖς ἀπ' ἐναντίας πλειστάκις ἠκούσαμεν ἐν Ἑλλάδι ἀνυμνομένην τὴν εὐθύτητα, τὴν εἰλικρίνειαν καὶ ἀφιλοκέρδειαν τοῦ Ρομελιώτου καὶ αὐτοῦ τοῦ Μανιάτου κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Μωραῖτην. Σ. Μ.

δικαιοσύνης ὑπῆρξε πάντοτε ἐπίσκατον ἐν Ἑλλάδι φυτὸν.

Ταῦτα γράφων οὐδένα ἄλλον προτίθεμαι σιοπὸν πλὴν τῆς ἀνευρέσεως καὶ μελέτης τῆς ἀληθείας περὶ τε τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων. Ἀναζητῶν δὲ ποῖον εἶναι τὸ ἀνθρώπινον ἰδανικὸν κατὰ τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν, εὐρίσκω ἐν τῇ ἱστορίᾳ, τῇ μαρτυρίᾳ τῶν ἐν Ἀθήναις φίλων μου καὶ τῇ ἰδίᾳ μου πείρᾳ¹, ὅτι ὡς παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ, οὕτω καὶ τῇ σήμερον Ἑλλάδι οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτεῖται παρ' ἀνδρὸς εἰμὴ μόνον νὰ ἡναιαζῶσιν εὐμορφον, ὑγιές, ὀλιγαρχές, ἀνδρείον, καρτερικὸν καὶ ἄρτιον ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις, κατὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦ Taine. Τὸ μᾶλλον τιμώμενον παρὰ τῶν Ἑλλήνων χάρισμα εἶναι πνεῦμα ὀξύ, εὐτράπελον, πρῆρογον καὶ εὐρετικόν, αἱ δὲ ἠθικαὶ καὶ χριστιανικαὶ ἀρεταὶ τάσσονται ὑπ' αὐτῶν εἰς ὅλως δευτερεύουσαν μοῖραν. Ὅτε ὁ Σωκράτης ὕμνησεν ὡς πρόδρομος τοῦ Εὐαγγελίου τὴν ἰδανικὴν δικαιοσύνην, οὐδεὶς ἐνόησεν αὐτόν². βραδύτερον δὲ ἐθέλχθησαν μὲν οἱ ἀπόγονοί του ἐκ τοῦ συναξαρίου τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἀντιθέσεως αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεγηρακότες μύθους τῆς πολυθείας, ἀλλ' ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ κατισχύσῃ τοῦ ἐνστικτοῦ τῆς φυλῆς ταύτης³.

1. Πείραξ ὀκταήμερος. Σ. Μ.

2. Ἄν εἶχεν ἀναγνώσει ὁ συγγραφεὺς τὸ ὑπ' αὐτοῦ μνημονευόμενον ἐμβριθὲς ἔργον τοῦ Taine, ἤθελε διδαχθῆ ὅτι ἐπίσης ἀδύνατον ἦτο ν' ἀναδειχθῆ Σωκράτης, Πλάτων, Φωκίων καὶ Ἀριστείδης παρὰ λαῶ στερουμένων τοῦ αἰσθημάτων τῆς δικαιοσύνης, ὅσον καὶ νὰ γεννηθῆ λευκὸν τέκνον ἐξ Αἰθιοπίων. Πρώτην φοράν βλέπομεν ἀμφισβητουμένην τὴν ὀλεθρίαν ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος ἐπιβροχὴν μακρᾶς δουλείας ὑπὸ αἰσχροῦ δεσπότης, καὶ ἀποδιδομένην εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας ἀνικανότητα νὰ κατανοήσῃσιν τὴν παρ' αὐτῶν πρώτων ἐπιστημονικῶς διατυπωθεῖσαν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ. Παρὰ τῆς «Γραφῆς» ἐγνωρίζομεν ὅτι τὰ ἁμαρτήματα τῶν πατέρων βαρύνουσι τὰ τέκνα, ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς ἐπιδιώκων τὴν πρωτοτυπίαν ζητεῖ νὰ καταστήσῃ τοὺς ἀρχαίους ὑπευθύνους τῶν ἡμετέρων. Σ. Μ.

3. Ἀληθὲς εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον· καθότι τὸ μὲν θαῦμα εἶναι ἀντιπαθητικὸν εἰς τὸ ἐνστικτον τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἡ δὲ βᾶσις τῆς εὐαγγελικῆς ἠθικῆς, ἥτοι ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη καὶ ὁ οἶκτος πρὸς τοὺς πάσχοντας οἰκειότατα εἰς τοὺς Ἑλληνας. Μόνοι οὗτοι μεταξὺ τῶν ἀρχαίων λαῶν ἡγεῖραν βωμοὺς τοῦ Ἑλέου καὶ σήμερον ἔχουσιν ἐπτά ὑπουργεῖα, οὐδὲν ἄλλο κατ' οὐσίαν ὄντα ἢ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα πρὸς παροχὴν ἄρτου εἰς τοὺς πεινῶντας. Σ. Μ.

ΑΝΕΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

[Μυθιστόρημα Ἐκτορος Μαλδὸ βραβευθὲν παρὰ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Μετάφρασις Α. Ἐ. Παγκαβῆ].

Συνέχεια· ἴδιαι σελ. 178.

Ζ'

Μανθάνω ν' ἀναγινώσκω.

Βεβαίως ἱκανώτατοι ἡθοποιοὶ ἦσαν οἱ ἀποτελοῦντες τὸν θίασον τοῦ Κ. Βιτάλη, — ἐννοῶ δὲ τὸν πίθηκα καὶ τοὺς κύνας, — ἀλλ' ἡ ἱκανότης τῶν πολλῶν ποικιλίαν δὲν εἶχε.

Μετὰ τέσσαρας ἢ πέντε παραστάσεις εἶχον ἐξαντλήσει ὅλον τὸ δραματολόγιόν των, καὶ τ' αὐτὰ ἦσαν ἡναγασμένοι νὰ ἐπαναλαμβάνωσιν.

Ἐκ τούτου προέκυπτε δι' ἡμᾶς ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ μὴ μένωμεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν.

Ἐπομένως, τρεῖς ἡμέρας ἀφ' οὗ ἐφθάσαμεν εἰς Ἵγσελ, ἐβιαζόμεθα ν' ἀναχωρήσωμεν πάλιν ἐκεῖθεν.

Καὶ ποῦ ἐπηγαίνομεν;

Εἶχον λάβει ἱκανὸν θάρρος μετὰ τοῦ κυρίου μου ὥστε νὰ τολμήσω νὰ τῷ ἀποτείνω αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν.

— Γνωρίζεις τὸν τόπον; μοὶ εἶπεν ἀτενίζων με.

— Ὅχι.

— Λοιπὸν τί μ' ἐρωτᾷς ποῦ ὑπάγομεν;

— Διὰ νὰ τὸ ἤξεύρω.

— Νὰ ἤξεύρης τί;

Ἐμείνα ἀπεστομωμένος, χωρὶς λέξιν νὰ εὐρίσκω ν' ἀποκριθῶ, καὶ ἐθεώρουν τὴν ὁδὸν ἥτις λευκὴ ἐξετείνεται ἐμπρὸς ἡμῶν εἰς τὸ βάθος συμφύτου κοιλάδος.

— Ἄν σ' εἶπῶ, ἐξηκολούθησεν, ὅτι ὑπάγομεν εἰς Αὐριλλάκ, διὰ νὰ διευθυνθῶμεν ἐκεῖθεν εἰς Βορδῶ, καὶ ἀπὸ τοῦ Βορδῶ εἰς τὰ Πυρηναια, τί θὰ μάθης;

— Ἀλλὰ σεῖς γνωρίζετε τὰ μέρη αὐτὰ;

— Ποτὲ δὲν ἦλθα εἰς τὸν τόπον τοῦτον.

— Καὶ ὅμως ἤξεύρετε ποῦ ὑπάγομεν;

Καὶ πάλιν ἐστήριξεν ἐπ' ἐμοῦ ἀτενὲς βλέμμα, ὡς ἂν τι ἐν ἐμοὶ ἐζήτει.

— Δὲν ἤξεύρεις ν' ἀναγινώσκης, δὲν εἶναι ἀληθὲς; μοὶ εἶπε.

— Ὅχι.

— Ἦξεύρεις τί ἐστὶ βιβλίον;

— Ναί· εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἔχουν βιβλία πολλοὶ, καὶ λέγουν τὰς προσευχὰς των, ὅταν δὲν τὰς λέγουν εἰς τὸ κομβολόγιον. Εἶδον βιβλία, ὡραία μάλιστα, καὶ εἶχον εἰκόνας ἐντὸς καὶ ἔξω μα εἶχον ἀπ' ἐξῶ.

— Καλά. Λοιπὸν ἐννοεῖς ὅτι ἡμποροῦν νὰ ἔμβουν προσευχαὶ εἰς ἐν βιβλίον;

— Ναί.

— Ἠμποροῦν νὰ ἔμβουν καὶ ἄλλα πράγματα εἰς αὐτό. Ὅταν λέγῃς τὴν προσευχὴν σου μετὰ τὸ κομβολόγιον, λέγεις λέξεις. Τὰς λέξεις αὐτὰς ἡ μήτηρ σου σοὶ τὰς ἔβαλεν εἰς τ' αὐτὰ σου,